

PAPER DETAILS

TITLE: GAZIANTEP HASAN SÜZER ETNOGRAFYA MÜZESİ'NDE BULUNAN OSMANLI
DÖNEMİ'NE AIT BİR GRUP LENDER

AUTHORS: Ercan Çalış, Sibel Leventoglu

PAGES: 317-336

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3203958>

GAZİANTEP HASAN SÜZEN ETNOGRAFYA MÜZESİ'NDE BULUNAN
OSMANLI DÖNEMİ'NE AİT BİR GRUP LENDER

A Group of Lengers from The Ottoman Period Located in Gaziantep
Hasan Süzer Ethnography Museum

Ercan ÇALIŞ

Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü
ercançalış@yyu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-1359-4533>

Sibel LEVENTOĞLU

Öğr. Gör., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Erciş Meslek Yüksek Okulu El Sanatları Bölümü
sibelleventoglu@yyu.edu.tr

<https://orcid.org/0009-0007-4250-9891>

Cite As/Atıf: Çalış, E., & Leventoğlu, S. (2023). Gaziantep Hasan Süzen Etnografya Müzesi'nde bulunan Osmanlı Dönemi'ne ait bir grup lenger. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 317-336.
<https://doi.org/10.31463/aicusbed.1313241>

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü-Article Types :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi-Received Date :	12.06.2023
Kabul Tarihi-Accepted Date :	15.09.2023
Sorumlu Yazar- Corresponding Author:	Sibel LEVENTOĞLU
Sayfa Aralığı-Page Range:	317-336
Doi Numarası-Doi Number:	https://doi.org/10.31463/aicusbed.1313241

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

iThenticate

GAZİANTEP HASAN SÜZER ETNOGRAFYA MÜZESİ'NDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ'NE AİT BİR GRUP LENGİ

A Group of Lengers from The Ottoman Period Located in Gaziantep Hasan Süzer
Ethnography Museum

Ercan ÇALIŞ
Sibel LEVENTOĞLU

Öz

El sanatları içerisinde önemli bir yere sahip olan maden sanatı ürünleri binlerce yıldır insanoğlunun sanatını, kültürünü, beğenisini ve geleneklerini yansıtarak, zamanla sanat eseri olma kimliğini kazanmıştır. Geçmiş Neolitik Dönem'e dayanan maden sanatı ürünleri içinde yer alan madeni mutfak kapları, Anadolu'da ustaların elinde şekillenerek Türk sanatının en güzel ürünlerini vermiştir. Madeni mutfak kapları içinde önemli bir yere sahip olan lengerler servis ve sunum kapları olarak prestij eşyası olarak değerlendirilmiş, yapım ve süslemelerine ayrı bir önem verilmiştir. Etnografik eser niteliği taşıyan bu çalışmadaki örnekler, Türk maden sanatının geldiği noktayı belgelendirmeleri açısından oldukça önemlidir. Eserlerin tanıtılarak bilim dünyasına kazandırılmasının yanı sıra, ait oldukları dönemin kültürel, sanatsal ve iktisadi açıdan aydınlatılması bu çalışmadaki başlıca amaçlardandır. Hasan Süzer Etnografya Müzesi'nde yer alan lengerler form, süsleme ve üretim teknikleri gibi açılardan değerlendirilmiş ve bunlar arasında 6 adet örnek incelemeye alınmıştır. Seçilen örnekler mümkün olduğunca tüm eserleri yansıtmak şekilde ve birbirinden farklı olanlar tercih edilmiştir. Bu çalışmayla ayrıca Gaziantep'in çağlar boyunca kesintisiz devam eden mutfak kültürüne, ele alınan örnekler üzerinden dikkat çekilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk sanatı, maden sanatı, mutfak eşyaları, lengerler, Gaziantep Hasan Süzer Etnografya Müzesi.

Abstract

Art products, which have an important place among handicrafts, have managed to become works of art by reflecting the art, culture, taste and traditions of human beings for thousands of years. Metal kitchenware, which is among the metal art products dating back to the Neolithic period, was shaped by the hands of masters in Anatolia and produced the most beautiful products of Turkish art. Having an important place among metal kitchen utensils, lengers were considered as prestige items as serving and presentation utensils, and special importance was given to their production and decoration. The examples in this study, which is an ethnographic work, are very important in terms of documenting the point that Turkish mining art has reached. In addition to introducing the works and bringing them to the scientific world, one of the main aims of this study is to enlighten the period to which they

belong in terms of cultural, artistic and economic aspects. The slippers in the Hasan Süzer Ethnography Museum were evaluated in terms of form, decoration and production techniques, and 6 samples were examined. The selected examples were chosen to reflect all works as much as possible and were different from each other. This study will also draw attention to the culinary culture of Gaziantep, which has continued uninterrupted throughout the ages, through the examples discussed.

Keywords: Turkish art, metal art, kitchenware, lengers, Gaziantep Hasan Süzer Ethnography Museum.

Giriş

Geçmiş kültürlerin izlerini gelecek nesillere aktarmada yazılı kaynaklar kadar el sanatları ürünleri de önemlidir. Bu eserler ait oldukları döneme ışık tuttukları için birer tarihî belge niteliğindedir. El sanatları içerisinde önemli bir yere sahip olan madenî eserlerin keşfi antik çağlara kadar gitmektedir. En temel ihtiyaçlardan olan beslenme ihtiyacını karşılamak için insanoğlu, ilk önceleri yiyeceklerini saklamak ve pişirmek için doğada kendiliğinden bulunan taş ve ahşap gibi malzemelerden yararlanırken, Neolitik Dönem ile birlikte çanak çömlek üretimi başlamış ve ardından madenî eşyalar da ortaya çıkmıştır. Kalkolitik Dönem ile birlikte maden her alanda kullanılmaya başlanmıştır (Çalış, 2023, s. 166). Bu dönemde Anadolu'da maden atölyeleri de ortaya çıkmaya başlamıştır. Çalışmada ele alınan eserlerin yapımında kullanılan bakır madeni de bu dönemde kolay işlenebilmesi nedeniyle en çok tercih edilen madenler arasında yerini almıştır.

İnsanoğlunun madeni sıcak erimiş hâlde işlemesi metalurjinin keşfi olurken, bu durum metal mutfak eşyalarda da üretimin artmasına olanak sağlamıştır. Anadolu'da bu dönemde oldukça önemli miktarda madenî eşyaların üretildiğine dair çok sayıda buluntu ele geçirilmiştir. Eşyaların çoğunlukla tavlama ve dövme tekniğinde oldukları görülmüştür. Çayönü kazılarında ele geçen madenî eşyalarda görülen tavlama ve dövme tekniği (Sevin, 2003, s. 45), çalışmaya konu olan lengerlerde de uygulanması, tekniklerin tarihsel geçmişinin ne kadar eski olduğunun göstergesidir. Lengerde uygulanan tekniklerin yanı sıra, form açısından da tarihî bir geçmişten bahsetmek mümkündür. Günümüz kap formlarını oluşturan ince ve hafif kaplar Tunç Çağı'nda üretilmiştir (Sevin, 2003, s. 34). Demir Çağı'nın en büyük madenî toplumu olan Urartular (Belli, 1987, s. 89), Friglerle birlikte pişmiş topraktan yapılmış kap formlarını metale uyarlayarak, Anadolu'da bu gün de kullanılan yeni kap formlarını kazandırmıştır (Başak, 2021, s. 45). Maden sanatındaki gelişmeler

Lidyalıların pirinci; Bizansların mine tekniğini bulmalarıyla zengin bir çeşitlilikle artarak devam etmiştir (Başak, 2004, s. 19).

Anadolu'da çağlar boyunca çeşitli uygarlıkların katkılarıyla devam eden madeni işleme serüveni, Türklerin Anadolu'ya hâkim olmasıyla birlikte devam etmiştir. Selçuklular Anadolu'ya geldiklerinde mevcut maden ocaklarını işletmekle kalmamış yeni maden ocakları arayışına girmişlerdir (Erk, 2021, s. 298). Selçuklular maden sanatında ilerleyerek madenî eşyaları ihraç etme başarısını da göstermiştir. Selçuklular bugün hâlâ kullanılan yapım tekniklerinden dövme, döküm; süsleme tekniklerinden kazıma, çalma, kabartma, telkâri, savat, ajur, kakma ve yaldız tekniklerini en güzel şekilde uygulama başarısını göstermiştir (Çalış, 2020, s. 2). Bu dönemde eserlerin yapımında kullanılan malzemede de çeşitlilik görülmektedir. Selçuklular, bakır ve çinko karışımı olan pirinci yoğun şekilde kullanmıştır. 13 yy. tarihçilerinden İbni-i Bibi, *Selçuklu Tarihi* adlı eserinde İzzeddin Keykavus'un düğününde altın, gümüş gibi madenlerin kullanıldığını söz etmektedir (Bodur, 1987, s. 33). Ancak sözü edilen tarihçinin bahsettiği altın ve gümüş eserlerden günümüze az sayıda eser ulaşabilmiştir. Müze ve koleksiyonlarda bulunan eserlerin çoğu pirinç ve tunçtur (Allak, 2023, s. 15). Genel olarak bakıldığında Selçuklular, Orta Asya'da başlayan maden sanatını Anadolu'da da sürdürerek günümüze ulaşmasına önemli katkılar sağlamışlardır.

Osmanlılar Selçuklulardan aldığı mirası en iyi şekilde değerlendirmiş, maden sanatına yenilikler de getirmeye devam ederek, 16. yy'da en güzel örneklerini vermiştir. Osmanlılar bu dönemde Anadolu ve Balkanlar'da maden ocakları işleterek, maden alanında zirveye çıkmışlar ve bu başarılarını 19. yüzyıla kadar devam ettirmişlerdir (Kayaoğlu, 1985, s. 440). Osmanlılarda süs eşyasından kullanım eşyasına kadar üretilmelerinde oldukça zengin bir maden çeşitliliği görülmektedir. Osmanlı Dönemi'nde gümüş ve altın işlemeciliği belirgin bir şekilde süs eşyalarında ön plana çıkarken, günlük kullanım eşyalarının yapımında ise pirinç, tunç alaşımları ile bakır ve diğer metaller kullanılmıştır. Bakır madeni; savaş, sanayi, darphane ve sosyal hayattaki gereksinimleri karşılamak için maden sanatı atölyelerinde bolca kullanılmış ve bakır yatakları son dönemlere kadar kesintisiz işlevini sürdürmüştür (Allak, 2021, s. 43). Osmanlılar pek çok tekniği Selçuklulardan hazır bir şekilde almışlardı. Araştırmaya dâhil edilen eserlerde yapım tekniği olarak çoğunlukla döküm ve dövme teknikleri kullanılırken; süsleme teknikleri olarak ise kabartma, çalma, kazıma, ajur, savatlama gibi teknikler Osmanlı maden sanatında ustalıkla uygulanmıştır.

Dolayısıyla Osmanlı İmparatorluğu döneminde metal işi tekniklerinin zengin çeşitlenmeleri ve farklı uygulama biçimleri vardır (Barışta, 1998, s. 89).

Osmanlı maden sanatında ürün yelpazesi de oldukça geniştir. Kubbe âlemleri ile silah ve tokmalardan; takılara, mutfak eşyalarına ve daha pek çok çeşitlilikte eşyalarda kullanıldığı bilinmektedir. Bunlar içinde madenî mutfak kapları büyük bir paya sahiptir. İbrik, matara, tepsi, kahve takımı, sahan, lenger, kazan, tencere, güğüm, şerbetlik, kâse, havan, fincan zarfı, nargile gibi Türk mutfağını ve sofrasını süsleyen birbirinden değerli eserler maden sanatı içinde önemli yer almıştır (Türkoğlu, 1993, s. 29).

Madenî eserler Osmanlı Dönemi'nde pek çok merkezde üretilmekteydi. İstanbul, Şam, Halep, Diyarbakır, Mardin ve Gaziantep önemli maden üretme merkezleri arasındaydı. (Yetkin, 1968, s. 8). 16. yy.'da önemli bir ticaret merkezi olan Gaziantep'te bakırcılık sanatının başlama tarihi çok eskilere dayandığı, ele geçirilen çok sayıda eserden anlaşılmaktadır. 1536 tarihli Ayntab Mufasssal Tahir Defteri'nin şehir nüfusuna ait bölümünde, şahısların adlarının altına yazılan sanatları ve yaptıkları işler kısmında sayılan meslekler arasında "Kazancı (bakırcı)" mesleği de bulunmaktadır. O yıllarda Gaziantep'te yaklaşık 60 bakırcı dükkânı bulunduğu, bu dükkânların her birinde yaklaşık 4 ile 10 arasında işçi çalıştırıldığı belirtilmektedir (Uğurluel, 2002, s. 11-12). Kentte çağlar boyunca süregelen bakır eşya üretimi ve süslemesi bugün de devam etmektedir (Bezirci, 2001, s. 203).

Gaziantep'te maden işlemeciliği çok eski tarihlere dayanmakla birlikte özellikle 16. - 19. yüzyılları arasında zirveye ulaştığı söylenebilir. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde de bakırcılık faaliyetlerinin yürütüldüğü Gaziantep'te önemli yenilikler ve gelişmeler devam etmiştir. Bu döneme kadar, Gaziantep bakırcılığında en önemli süsleme tekniği olan kazıma tekniğinin yanı sıra, zimba tekniği gibi yeni sayılan diğer tekniklerle de lenger ve diğer mutfak eşyalarının bezendikleri görülmektedir. Gaziantep'te çeşitliliğin ve üretimin fazla olmasında, eşyaların yapımında kullanılan hammadde kaynaklarına yakın yerde olması da etkili olmuştur. Gaziantep'e bakır, Elazığ'ın Maden ilçesinden külçe hâlinde gelmekteydi. Bunlar bakır fabrikalarında levha hâline getirilerek, buradan levha ve tahta bakır olarak Türkiye'nin her yerine sevk edilmiştir. Gaziantep'ten Adana, Urfa, Malatya, Halep, Antakya ve hatta Şam gibi kentlere bakır eşya satılmıştır (Leventoğlu, 2006, s. 22). Gaziantep bakır işlemeciliğinin özelliği tek parça olarak imal edilmesidir. Yani lehim ya da benzeri bir yolla birleştirme yapılmamasıdır.

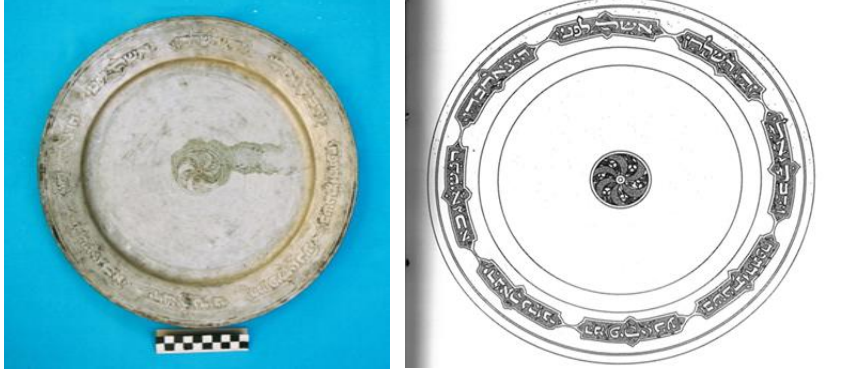
Bu çalışmanın ana konusunu oluşturan lengerler sofraların önemli servis kaplarından biri olarak bilinmektedir. Özellikle varlıklı ailelerin evlerinde tercih edilen lengerler, misafire sunum yapmak için kullanıldıkları için prestij eşyası olarak da kabul edilmekteydi. Bu tarz lengerlerde daha çok kaburgalı pilav, ev makarnası, pehli, dolma, helva gibi genelde misafir için özenle pişirilmiş katı yemekler servis edilirdi. Özellikle çok estetik olanlarına Antep lengeri denilmektedir. İçinde yalnızca pilav servis edilen pilav lengeri dışında, et kavurma lengeri ve büyük boy kapaklı pehli lengeri, bu bakır kaplar içinde ön plana çıkanlardır (Soysal, 2011, s. 128).

Lenger, genel olarak bakırdan yapılan daire gövdeli, yayvan ve derinliği az, kenarları geniş olan bir servis kabıdır. Bu kaplar hiçbir zaman pişirme kabı olmayıp, sadece taşımak ve sunmak için kullanılmaktadır (Karpuz, 1997, s. 48). Form olarak Anadolu'da genellikle değişiklik göstermezler. Düz dipli, daire gövdeli, dışarı açılan ve yükselen ağız kenarlıdır. 45-55 cm. çapındaki büyük boy kuzu lengerleri genellikle törenlerde, özel günlerde ve çoğunlukla kalabalık misafirleri ağırlamak için kullanılırken, 45-30 cm. çapındaki orta boy olanlar ise az kalabalık gruplar için kullanılmaktaydı. Bunun yanı sıra, 20-30 cm. çapında olan küçük boy lengerler de ağırlıklı olarak gündelikte kullanılmaktaydı. Lengerler, form olarak çok fazla değişmediği gibi yörelere göre isimlendirilmelerinde de fazla bir değişiklik göstermezler. Örneğin Aksaray, Bursa, Ürgüp, Çerkeş, Avşar ve Dinar da “lenger”; Güllüce-Gümüşhacıköy-Amasya, Gaziantep, Aksaray ve Niğde de “ilenger”; Kandıra-Kocaeli de “tabansıra”; Diyarbakır, Afyon, Antalya da “mertabin”i gibi isimler alırlar (Karpuz, 1997, s. 48).

Gaziantep'te ihtişamlı ve büyük ebatta kullanım ve süs eşyası üretmek karakteristiktir. Bunun yanı sıra, günlük kullanım eşyası içinde yer alan kazan, ibrik, tas, leğen, sahan, havan çaydanlık ve lengerlerin kendine has süsleme ve form özellikleri mevcuttur. Madenî mutfak kaplarının sergilendiği müzelerden biri olan Hasan Süzer Etnografya Müzesi bu alanda çok önemli bir hizmet vermektedir. Bu hizmete bir katkı sunmak ve bu sanatı gelecek kuşaklara aktarmak adına müzede yer alan Osmanlı Dönemine ait bir grup madenî mutfak kapları Sanat Tarihi disiplini perspektifi ile detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

Örnekler

Örnek 1:

Fotoğraf 1. Dövme Tekniğinde Bakır Lenger [Osmanlı (19. yy), Yükseklik 5,5 cm, Ağız Çapı 33,5 cm, Dip Çapı 23,5]

Gaziantep’te “Lengeri” olarak da adlandırılan eser, bakır malzemeden yapılmıştır. Lenger düz dipli, daire gövdeli, dışarı açılan geniş ağız kenarlıdır. Tek parça bakır levhadan, dövme tekniğinde yapılan eser, orta boy lengerler grubundadır. Yüzeyinde çok süslemelere yer verilmeyen eserin merkezinde, Türk süsleme sanatında sıklıkla kullanılan çarkıfelek motifine yer verilmiştir. Çarkıfelek motifi stilize bitkisel süslemelerle dolgulanmıştır. Eserin geniş ağız kenarında sekiz geometrik şekilli dikdörtgen friz içinde kufi yazı vardır. İçi ve dışı kalaylıyken, kalayların çoğu kararmıştır. Eserin alt yüzeyi sadedir. Günümüze sağlam olarak ulaşmış eseri; form, yapım tekniği ve süsleme özellikleri dikkate alındığında 19. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

Örnek 2:

Fotoğraf 2. Dövme Tekniğinde Bakır Lenger [Osmanlı (1694), Yükseklik 8,2 cm, Ağız Çapı 31 cm, Dip Çapı 18,5]

Halk arasında “ilengeri” olarak da adlandırılan dövme tekniğindeki bakır eser düz dipli, daire gövdeli, dışarı açılan geniş ağız kenarlıdır. Tek parça bakır levhadan, meydana gelen eser, orta boy lengerler grubuna girer. Yüzeyi kazıma tekniği ile bezenen eserin süslemeleri, göbek ve geniş ağız kenarlarını dolduracak şekilde bitkisel ve geometrik motiflerle bezenmiştir. Lengerin göbek merkezinde su motifi ile çevrilmiş rozet yer alır. Bu motifin etrafında ise, birbirine paralel ve simetrik olarak yerleştirilmiş stilize selvi ve stilize nar motifleri görülür. Lengerin geniş ağız kısmında içleri bitkisel ve geometrik olarak dolgulandırılmış, dört rozetin bölüntüye uğrattığı kuşaklar yer alır. Bu kuşakların ikisinde kıvrık dal ve rumiler yer alırken diğer iki kuşakta geometrik süsleme vardır. Bu kuşakta nesih yazı ile “Sahibi Ahmet Çelebi sene 1106” ibaresi okunabilmektedir. Kitabedeki bu yazıdan sahibinin Ahmed Çelebi olduğunu ve 1106/1694 yılında yapıldığı anlaşılmıştır. Günümüze sağlam olarak ulaşmış olan eserin içi ve dışı kalaydır. Kitabesinden anlaşılacağı gibi, 17. yüzyılın sonuna tarihlenmektedir.

Örnek 3:

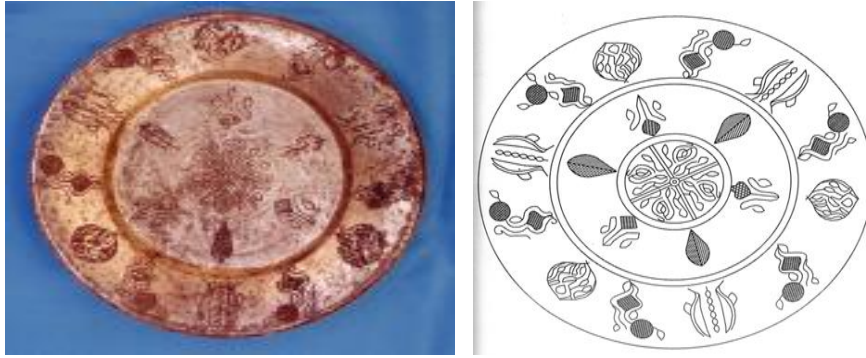

Fotoğraf 3. Dövme Tekniğinde Bakır Lenger [Osmanlı (19-20 yy), Yükseklik 8 cm, Ağız Çapı 30,5 cm, Dip Çapı 16,5]

Bakırdan yapılmış eser tabansıra (Geniş bakır kap) olarak da adlandırılmaktadır. Lenger düz dipli, daire gövdeli, dışarı açılan geniş ağız kenarlıdır. Tek parça bakır levhadan, dövme tekniği ile yapılan eser, orta boy lengerler grubuna girer. Yüzeyi kazıma tekniği ile bezenen eserin süslemeleri, geniş ağız kenarına yerleştirilen bitkisel motiflerden oluşmaktadır. Göbek kısmı bezemesiz olan lengerin, geniş ağız kısmında, birbirine paralel ve simetrik olarak yerleştirilmiş, salbekli yarım şemse,

stilize nar ve içi kıvrık dal ve rumilerden oluşan şemse motifleri ile bezenmiştir. İçi ve dışı kalaylanmış olan eser sağlam durumdadır. Üzerinde tarihlendirmemize yardımcı olabilecek herhangi bir yazıt olmamasının yanı sıra, motif ve üslup özelliğinden hareketle eserin 19-20. yüzyıla ait olduğu anlaşılmıştır.

Örnek 4:

Fotoğraf 4. Dövme Tekniğinde Bakır Lenger [Osmanlı (19-20 yy), Yükseklik 6,2cm, Ağız Çapı 28 cm, Dip Çapı 1]

Halk arasında “mertebani” (Büyük bakırdan kap) olarak da adlandırılan lenger, bakırdan yapılmış olup, düz dipli, daire gövdeli, dışarı açılan geniş ağız kenarlıdır. Tek parça bakır levhadan dövme tekniği ile yapılan eser, küçük boy lengerler grubuna girer. Yüzeyi kazıma tekniği ile bezenen eserin süslemeleri, göbek ve geniş ağız kenarında yoğunlaşan, bitkisel ve geometrik motiflerden oluşmaktadır. Lengerin göbek kısmında, kıvrık dal ve rumilerden oluşan grift bezeme yer alır. Bu bezemenin etrafında ise, birbirine paralel ve simetrik olarak yerleştirilmiş stilize selvi ve nar motifleri görülmektedir. Geniş ağız kenarında, yine atlamalı olarak stilize nar, ters lale, rumi ve kıvrık dallarla dolgulandırılmış şemseler süslemeyi oluşturur. Her iki yüzü de kalaylanmış olan lengerin, iç yüzündeki kalayların bir kısmı silinmiştir. Günümüze sağlam olarak ulaşmış eserin, üslup özelliklerinden 19-20. yüzyıla ait olduğu söylenebilir.

Örnek 5:

Fotoğraf 5. Dövme Tekniğinde Bakır Lenger [Osmanlı (19-20. yy), Yükseklik 7 cm, Ağız Çapı 26 cm, Dip Çapı 14,5]

“Tabak” olarak adlandırılan lenger bakırdan yapılmış olup, düz dipli, daire gövdeli, dışarı açılan geniş ağız kenarlıdır. Tek parça bakır levhadan, dövme tekniği ile yapılan eser, küçük boy lengerler grubuna girer. Yüzeyi kazıma tekniği ile bezenen eserin süslemeleri geniş ağız kenarına yerleştirilen bitkisel motiflerden oluşmaktadır. Göbek kısmı bezemesiz olan lengerin, geniş ağız kısmı, birbirine paralel ve simetrik olarak yerleştirilmiş yarım salbekli şemse, içi kıvrık dal ve rumilerden oluşan şemse motifleri ile tezyin edilmiştir. Arkası süslemesizdir. Her iki yüzü de kalaylanmış olan lengerin, iç yüzündeki kalayların bir kısmı silinmiştir. Günümüze sağlam olarak ulaşmış eserin, motif ve üslup özelliklerinden hareketle 19- 20. yüzyıla ait olduğu söylenebilir.

Örnek 6:

Fotoğraf 6. Dövme Tekniğinde Bakır Lenger [Osmanlı (19. yy), Yükseklik 8,5 cm, Ağız Çapı 31,3 cm, Dip Çapı 12]

Halk arasında sahan olarak da adlandırılan lenger, bakırdan yapılmış olup, düz dipli, daire gövdeli, dışarı açılan geniş ağız kenarlıdır. Tek parça bakır levhadan, dövme tekniği ile yapılan eser, orta boy lengerler grubuna girer. Yüzeyi kazıma tekniği ile bezenen eserin süslemeleri, geniş ağız kenarına yerleştirilen bitkisel motiflerden oluşmaktadır. Göbek kısmı bezemesiz olan lengerin, geniş ağız kısmında, birbirine paralel ve simetrik olarak yerleştirilmiş, yarım salbekli şemse, nar ve içi kıvrık dal ve rumilerden oluşan şemse motifleri ile bezenmiştir. Lengerin arkası süslemesizdir. Her iki yüzü de kalaylanmış olan lengerin, iç yüzündeki kalayların bir kısmı silinmiştir. Günümüze sağlam olarak ulaşmış eser, diğer lengerlerde olduğu gibi 19- 20. yüzyıla tarihlendirebilir.

Değerlendirme

Madenî mutfak kapları maden sanatı içinde hatırı sayılır bir paya sahiptir. Her alanda kullanılan maden, usta ellerde işlenerek mutfaklardaki yerini tarih boyunca gelişerek almıştır. Türk geleneği içinde misafire verilen önem gereği, lengerler sunum kapları olarak bir prestij eşyası olmuş, misafire çıkarılarak değerini de ortaya koymuştur. Dolayısıyla lengerler Anadolu kültürünün bir parçası olarak Orta Asya'dan günümüze kadar değerini kaybetmeden gelmiştir. Demiri döven toplum olarak bilinen Türkler, Orta Asya'dan getirdikleri kültürlerini Anadolu'nun zengin topraklarında işleyerek madenî sanata dönüştürmüştür. Zengin maden yatakları ile bilinen Anadolu'da sayısız eser üretilmiştir. Mutfak kapları içinde prestij eşyası olan lengerler, Anadolu'nun her bölgesinde olduğu gibi Gaziantep'te de tarih boyunca yapılmış ve kullanılmıştır. Bu nedenle tarihî öneme sahip olan ve Osmanlı Dönemi'ne ait, Gaziantep Hasan Süzer Etnografya Müzesi'nde sergilenen 6 adet lenger değerlendirmeye alınmıştır. 17. yüzyıla tarihlenen Örnek 2'deki eser dışındaki lengerlerin tamamı Osmanlıların son dönemine tarihlendirilmiştir. Çalışmaya konu olan eserler; form, süsleme ve üretilmelerinde kullanılan teknikler açısından detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Malzeme, Form ve Teknik

Çalışmada yer alan lengerlerin tamamı bakırdan dövme tekniği ile yapılmıştır. Dövme tekniğinde üretilmiş olan eserlerin bezemesinde kazıma süsleme tekniği kullanılmıştır. Gaziantep bakırcılığının bir özelliği olan kazıma tekniği daha çok bakır ve pirinç gibi dövme tekniğine yatkın eserler

üzerinde uygulanır. Değerlendirilmeye alınan bakırdan eserlerin de bu şekilde bezendikleri görülmektedir.

1948 ve 1988 yılları arasında müzeye satın alma yoluyla kazandırılan lengerler, formlarına göre orta ve küçük boyutlarda olmak üzere iki grupta değerlendirilmiştir. Örnek 1, 2,3 ve 6 orta boy lengerler grubunda iken örnek 4 ve 5 küçük boy lengerler grubunda yer almaktadır. Orta boy lengerler, 45-30 cm çapındadır. Bunlar ağırlıklı olarak misafir ağırlamak için kullanılmıştır. Geriye kalan 20-30 cm çapındakiler ise küçük boy olarak değerlendirilir ve gündelik olarak kullanılmaktadır. Lengerler pişirme kabı olmayıp sunum kaplarıdır. Düğünlerde, özel günlerde ve misafir ağırlamakta kullanıldıkları için süslemelerine ayrı bir önem verilmiştir. Ele alınan eserlerin süsleme programları da bunu destekler niteliktedir.

Çalışmada yer alan örnek 3, 4, 5 ve 6'daki lengerler birbiriyle form ve süsleme düzeni açısından benzerlik içindedir. Söz konusu lengerler, atlamalı olarak şemse ve nar motifleri ile bezenmişlerdir. Ancak Örnek 1'deki lengerin göbek kısmında yer alan motif ve yazı bezemesi ile Örnek 2'deki lengerin kenarında yer alan yazı kuşağı, bu iki örneği diğer örneklerden ayırmaktadır.

Süsleme

Lengerlerin süsleme repertuarı bitkisel, geometrik ve yazı şeklindedir. Yazı sadece örnek 1 ve 2'de görülürken diğer eserlerde ağırlıklı olarak bitkisel ve geometrik süslemeye yer verilmiştir. Örnek 2 ve 4'teki kapların yüzeylerinin tamamına yakını bezeliyken, diğer örneklerde süslemeler lengerlerin ağız kısmında kuşaklar içinde verilmiştir.

Bitkisel süslemelerde görülen hâkim motif atlamalı olarak işlenen şemselerdir. Şemseler, Hz. Muhammed'in ve O'nun dünyanın güneşi olduğu anlamına gelir (Ögel, 1992, s. 98). Örnek 3, 4, 5 ve 6'da yarım ve tam şekilde stilize edilmiş örnekler, kazıma tekniğinde lengerlerin yüzeyini süslemektedir. Şemselerin içleri de geleneksel Türk motiflerinden olan rumi ve kıvrık dallarla dolgulanmıştır. Cennet meyvesi olarak kabul edilen bereket ve sonsuzluk sembolü olan nar da eserleri süsleyen bir diğer motiftir. Stilize nar motifleri genellikle şemselerle atlamalı tezyin edilmiştir. Örnek 4'te göbekte selvi motifleri verilmiştir. Bunların yanı sıra eserlerin yüzeyinde selviler, laleler, kıvrık dal ve rumiler süsleme programını tamamlamıştır. Ayrıca Örnek 1'deki eserin göbek kısmında çarkıfelek motifi de kullanılmıştır.

Türk süsleme sanatlarının önemli bir diğer unsuru geometrik süslemelerdir. Değerlendirilmeye alınan eserlerin yüzeyinde geometrik süslemeler de kendine yer bulmuştur. Eserlerdeki geometrik bezemeler bitkisel ve yazı bezemeleri ile birlikte kullanılarak süslemenin zenginleşmesini sağlamıştır. Lengerler üzerinde görülen geometrik bezemeler friz, kuşak ve rozetler şeklinde görülür. Örnek 1’de geometrik şekilli 8 dikdörtgen friz içinde kufi karakterli yazılar yer almaktadır. Örnek 2’de bitkisel süslemelerle birlikte lengerin hem göbek kısmında hem de ağız kenarında geometrik süslemeler birlikte kullanılmıştır. Bu kuşakların içleri ayrıca su yolu ve geometrik desenlerle işlenerek süslemede bir bütünlük sağlanmıştır. Merkezde yer alan rozetin içleri de su yolu motifleri ile hareketlendirilerek süsleme kompozisyonu içindeki yerini almıştır. Örnek 4’teki lengerin merkezinde yer alan grift bir biçimde geometrik bezemeler, lengerin yüzeyindeki bitkisel bezemelerle bir uyum içinde kullanılmıştır. İncelenen eserler üzerinde yazı süslemeleri iki eserde karşımıza çıkar. Örnek 1’de sekiz dikdörtgen friz içerisinde kufi yazı kullanılmıştır. Kufi yazı *Kuran-ı Kerim* nüshalarında 10. yüzyıla kadar sıklıkla kullanılmıştır. Hz. Ali tarafından Kufe şehrinde geliştirilen kufi yazı (Yıldız ve Shahbazzadeh, 2020, s. 301) Türk süsleme sanatının vazgeçilmez unsurlarından olmuştur. Bu şekliyle lenger üzerinde görülen yazı eserin değerini ortaya koymuştur. Örnek 2’de ise yazı, nesih yazılı kitabe de görülür. Lengerin geniş ağız kenarındaki kuşakta yer alan yazı ‘Sahibi Ahmet Çelebi sene 1106’ ibaresi olarak okunmuştur.

Çalışmaya dâhil edilen örneklerin, Anadolu’nun farklı bölgelerinde üretilen lengerlerle çeşitli yönlerden benzerliklerinin ve kısmi farklılıklarının olduğu, aşağıda sunulan örneklerden anlaşılmıştır. Farklı bezemesiyle dikkat çeken Örnek 2’deki lenger (Fotoğraf 2); kuşakları bölüntü uğratan rozetlerin kullanılması, tüm yüzeyin bezenmesi açısından Diyarbakır’daki Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi’nde bulunan bakır sahan (Fotoğraf 7, Ek 1) ve İstanbul Sadberk Hanım Müzesi’nde bulunan bakır tabakla (Fotoğraf 8, Ek 2) benzerler. Yazının kullanılmış olması da diğer bir ortak özelliktir. Örnek 1’de yer alan lengerin (Fotoğraf 1) göbek bezemesi, Konya Etnografya Müzesi’nde yer alan örnekle (Fotoğraf 9, Ek 3) birbirlerine benzerken, geniş ağız kenarındaki bezemeleri ile birbirlerinden ayrılırlar. Örnek 3, 4, 5 ve 6’daki lengerlerin ağız kenarında atlamalı işlenen şemse ve nar motifleriyle, Konya Kerim Er koleksiyonu (Fotoğraf 10, Ek 4) Elazığ Müzesi (Fotoğraf 11, Ek 5) örnekleri ile benzerlikleri dikkat çekicidir. Örnek 4’teki lengerde görülen atlamalı ters lale ve kıvrık dallarla dolgulandırılmış şemse

motiflerinin Konya Kerim Er koleksiyonu (Fotoğraf 10, Ek 4) ve Elazığ Müzesi'nde (Fotoğraf 11, Ek 5) bulunan lengerlerle benzerlik göstermektedir.

İncelenen eserler, farklı bölgelerdeki eserlerle form, süsleme ve malzeme açısından karşılaştırılarak daha fazla bilgi edinilmiştir. Anadolu'nun zengin coğrafyası içinde farklı bölgelerde üretilmelerine rağmen lengerlerin işlev açısından aynı veya benzer amaçlar için kullanıldığı anlaşılmıştır.

Sonuç

Makaleye konu olan Hasan Süzer Etnografya Müzesi'nde yer alan Osmanlı Dönemi'ne ait lengerlerin; dönemin beğenisini, sanat ve kültürünü yansıttıkları, bu çalışmayla ortaya konulmuştur. Eserler ait oldukları döneme ışık tuttuklarından dolayı birer tarihî belge niteliğindedir. Araştırmaya konu olan lengerlerin, kesintisiz bir şekilde çağlar boyunca devam eden kültürel bir mirasın devamı oldukları kayıt altına alınmıştır. Bu kültürel geleneğin Orta Asya'dan başlayan yolculuğu, Anadolu'da en güzel şekilde değerlendirilerek, Selçuklu ve Osmanlı döneminde sanat hâline geldikleri, örnekleme yöntemiyle çalışmaya dâhil edilen eserlerden anlaşılmıştır.

Osmanlı Dönemi'nde en güzel örneklerini veren lengerler, Anadolu'nun her bölgesinde karşımıza çıkmakta ve böylelikle Türk sanatı içinde maden sanatının yeri, değerlendirilmeye alınan örneklerle de ortaya konulmaktadır. Bu çalışmayla Osmanlı maden sanatının gelişiminde önemli bir yere sahip olan Gaziantep bakırcılık sanatı ile yemek kültürüne dair gelinen nokta örnek eserlerle belgelenmiştir. Madenî mutfak kapları içinde yer alan lengerler, ait oldukları dönemde bir sunum eşyası olarak kullanıldıkları için dönemin geleneksek motifleriyle bezenmişlerdir. Bu bezemelerin Türk süsleme sanatları içinde önemli bir paya sahip oldukları, bir daha ortaya konulmuştur.

Araştırmanın Etik Yönü

Yapılan çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Araştırma, el sanatları ürünlerini incelemeye dayalı bir çalışma olduğundan etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada, sonuçları veya yorumları etkileyebilecek herhangi bir maddi veya diğer asli çıkar çatışması olmadığını beyan ederiz.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarların makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduğunu beyan ederiz.

Kaynakça

- Allak, F. (2021). Mardin Müzesi'nde bulunan son dönem maden hamayilleri (muskalıklar). *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 35- 45.
- Allak, F. (2023). *İstanbul Türbeler Müzesi'nde bulunan madeni eserler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Barışta, H. Ö. (1998). *Türk el sanatları*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Başak, O. (2004). *Diyarbakır Arkeoloji Müzesi ile Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi'nde bulunan Türk İslam Dönemi'ne ait bir grup madeni eser*. Yayınlanmamış doktora tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Başak, O. (2021). *Diyarbakır Arkeoloji ve Cahit Sıtkı Tarancı Müzelerinde bulunan bir grup madeni eser eşliğinde neolitikten Osmanlıya Anadolu'da maden sanatının gelişimi*. Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları.
- Belli, O. (1987). Demir Çağda Doğu Anadolu Bölgesi'nde demir metalürjisi Anadolu demir çağları. *Anatolian Iron Ages* (Edt. Altan Çilingiroğlu) içinde. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Bezirci, Z.(2001). *Konya'da bulunan bakır işçiliği ürünü eserler ve Konya ili bakır işçiliğinin bugünkü durumu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Bodur, F.(1987). *Türk maden sanatı*. İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Sanat Yayınları.
- Çalış, E. (2020). *Etnografik madeni takılar üzerine bir analiz Diyarbakır Müzesi örneği*. İstanbul: Hiper Yayın.

- Çalış, E., & Erk, A.(2023). Kars Müzesi'nde bulunan Osmanlı Dönemi'ne ait bir grup tas. *MECMUA Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 166.
- Erk, A. (2021). Cizre İsmail Ebul-İz El-Cezeri Müzesi'nde bulunan bir grup madeni ibrik. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 293-312.
- Kayaoğlu, G.(1985). Maden işçiliğinin dünü, bugünü ve yarını. *Türkiye'de sanatın bugünü ve yarını I. Ulusal Sempozyumu Tebliğleri*. 1985. Beytepe, 439.
- Karpuz, E.(1997). Konya lengerleri. *Sanatsal Mozaik XXI* , 44-48.
- Karpuz, E.(2019). Anadolu geleneksel süslemeli *bakır* mutfak kaplarının tasarımı 9. *Milletler Arası Türk Halk Kongresi* ,5, 263-292.
- Leventoğlu, S.(2006). *Gaziantep Hasan Süzer Etnografya Müzesi'nde bulunan Orta Çağ ve sonrası döneme ait madeni mutfak kapları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Ögel, B. (1992). *Türk kültür tarihine giriş*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Sevin, V. (2003). *Eski Anadolu ve Trakya (başlangıcından Pers egemenliğine kadar)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Soysal, S. (2011). *Kalaylı kaplarda alaylı yemekler*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A. Ş.
- Türkoğlu, S. (1993). *Maden sanatı ve kuyumculuk, Geleneksel Türk sanatları*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Uğurluel, M. (2002). *Osmanlı Dönemi Gaziantep el sanatları*. Gaziantep: Gaziantep Müze Dostları Derneği Yayınevi.
- Yetkin, H.(1968). Gaziantep ilinde madenler. *Gaziantep Kültür Dergisi*, XI, 8.
- Yıldız, Ş., & Shahbazzadeh, F. (2020) Anadolu Selçuklu Dönemi mimari süslemelerine yönelik yeni bir yaklaşım, *DEUİFD*, LII, 299-335.

**A group of Ottoman Lenger from the Ottoman Period in Gaziantep Hasan
Süzer Ethnography Museum**

Extended Abstract

Purpose

The discovery of metal works, which have an important place in handicrafts, goes back to ancient times. In order to meet the most basic need for nutrition, human beings first used stone, wood and similar materials that were

readily available in nature. With the Neolithic Period, pottery production started, and with the discovery of mines, the production of metal goods was realized. With the Chalcolithic Period, metal kitchen utensils began to take shape and metal was used in every field. Mining workshops were established in Anatolian lands rich in mineral deposits, especially copper ore. Copper was the most preferred metal due to its availability and easy processing.

Construction and ornamentation techniques in the production of metal artifacts have also improved considerably. It was observed that forging and annealing techniques were used in the finds found in Çayönü excavations. In the Bronze Age, thin and light vessel forms were produced. The Urartians and Phrygians, the largest societies of the Iron Age, adapted terracotta vessel forms to metal and introduced new vessel forms that are still used today in Anatolia.

The adventure of mineral processing in Anatolia, which continued with the contributions of various civilizations throughout the ages, continued after the Turks dominated Anatolia. The mines were actively active. The Turks, known as the iron forging society, transformed metal into art by processing the cultures they brought from Central Asia in the rich lands of Anatolia. This development continued during the Seljuk period, and the beautiful examples of the period were shaped by master hands. In this period, artifacts were even exported. Techniques such as forging, casting, inlay, stealing, embossing, filigree, savat, openwork, inlay and gilding were applied successfully. The Seljuks made important contributions in accompanying this branch of art on the journey of the art of mining that started in Central Asia and in bringing it to the Ottoman Empire.

Method

The Ottomans made the best use of their heritage from the Seljuks. The Ottomans, who continued to bring innovations to the art of mining, gave the most beautiful examples in the 16th century. During this period, the Ottomans operated mines in Anatolia and the Balkans and reached the top in the field of mining and continued this success until the 19th century. In the Ottoman period, there is a rich variety of metals from ornaments to utilitarian objects. In the Ottoman period, silver and gold engraving were prominent in ornaments, while brass, bronze alloys, copper and other metals were used in the production of daily use items. The Ottomans borrowed many techniques from the Seljuks. While casting and forging techniques were mostly used as production techniques, techniques such as embossing, stealing, engraving, openwork and savat were skillfully applied in Ottoman metal art. The range of products in Ottoman metal art is also quite wide. It is possible to see works of metal art in many areas from dome ornaments to jewelry.

Mineral artifacts were produced in many centers during the Ottoman period. Istanbul, Damascus, Aleppo, Diyarbakir, Mardin and Gaziantep were among the most important centers of metal production. In the 16th century, Gaziantep was an important trade center and it is understood from the many artifacts recovered that the beginning of the art of coppersmithing dates back to ancient times. In the 1536 dated Ayntab Mufasssal Tahir Book, in the section on the city population, the profession of "Kazancı (coppersmith)" is among the professions listed in the section of the arts and works written under the names of the individuals. It is stated that there were approximately 60 coppersmith shops in Gaziantep in those years and that each of these shops employed between 4 and 10 workers. Antep coppersmithing reached its

peak between the 16th and 19th centuries and became one of the important coppersmithing centers of the region. Important innovations and developments continued in Gaziantep, where coppersmithing activities were carried out in the early Republican period.

The production and decoration of copper ware in the city, which has been going on throughout the ages, continues today, albeit to a lesser extent. Until this period, besides the engraving technique, which is the most important decoration technique in Gaziantep coppersmithing, it is seen that lenger and other kitchen utensils were decorated with other new techniques such as the punch technique. One of the most important features of Gaziantep copper engraving is that it is manufactured as a single piece. In other words, it is not combined with solder or a similar way. Kitchen utensils have an important place in the art of mining in Gaziantep. Lenger Ibrik, flask, tray, tray, coffee set, sahan, cauldron, cauldron, pot, bucket, sherbet holder, bowl, mortar, cup envelope, hookah, such as Turkish cuisine and table decorating each other valuable works of art in terms of reflecting the characteristics of the period has taken its place in homes and museums with the identity of historical artifacts.

Hasan Süzer Ethnography Museum, one of the museums where metal kitchen utensils are exhibited, provides a very important service in this field. In order to contribute to this service and to transfer this art to future generations, a group of Ottoman Period lenger in the museum has been analyzed in detail with the discipline and perspective of Art History.

Lengers, which constitute the main subject of this study, are known as one of the important serving vessels of the tables. Especially preferred in the homes of wealthy families, they are also considered as prestige items because they are used to make presentations to guests. In such lengers, solid dishes such as pilaf with ribs, home pasta, pehli, dolma and halva, which were usually cooked carefully for the guest, were served. Especially very aesthetic ones are called Antep lenger. Apart from the pilaf lenger, in which only pilaf was served, the meat roasting lenger and the pehli lenger with a large-sized lid are the most prominent among these vessels. The lenger is a serving vessel with a circular body, generally made of copper, with a flat, low depth and wide sides. These vessels were never used as cooking vessels, but only for carrying and serving. Their form is the same in different regions of Anatolia and generally does not change. All of the lengers in the study were made of copper using the forging technique. Engraving technique was used in their decoration. The engraving technique is also a characteristic of Gaziantep coppersmithing and is mostly applied on artifacts that are prone to forging techniques such as copper and brass.

Acquired between 1948 and 1988, the lengers are categorized into two groups according to their form: medium and small sized. Medium sized lengers are 45-30 cm in diameter. These are generally used for entertaining guests. Those with a diameter of 20-30 cm are considered small and are used daily. Lengers are not cooking vessels but presentation vessels. Since they were used at weddings, special occasions and for entertaining guests, their decoration was given special importance. The decoration programs of the analyzed artifacts support this.

The ornamental repertoire of the lenger is floral, geometric and inscribed. The ornaments are decorated on the belly of the lenger or on the wide rim. The dominant motif in the floral ornaments is the umbrella. The umbrellas, which mean

the Prophet Muhammad and that he is the sun of the world, are parallel and symmetrical to each other (Examples 3,4,5 and 6). The interiors of the umbrellas are filled with rumi and curled branches, which are traditional Turkish motifs. Pomegranates, the fruit of paradise, symbolizing fertility and eternity, are another motif that adorns the works. Stylized pomegranate motifs are usually decorated with umbrellas with skips (Example no 3, 4 and 6). Cypress motifs, the symbol of life and eternity (Example no. 2), form the main motif of the ornamentation with schemes and pomegranate motifs. The ornamentation program is completed by decorating the motifs with curly branches and rumi. In one example, a passionflower motif is also included in the belly of the work (Example no 1).

Results and Discussion

The lenges belonging to the Ottoman Period in the Hasan Süzer Ethnography Museum, which are the subject of this article, have been revealed in this study that they reflect the taste, art and culture of the period. The artifacts are historical documents as they shed light on the period they belong to. It has been recorded that the lengers subject to the research are the continuation of a cultural heritage that has continued uninterruptedly throughout the ages. The journey of this cultural tradition, which started in Central Asia, was evaluated in the most beautiful way in Anatolia, and it was understood from the works included in the study with the sampling method that they became art in the Seljuk and Ottoman Periods.

The lengers, which gave their most beautiful examples in the Ottoman period, are found in every region of Anatolia, and the place of metal art in Turkish art has been revealed with the examples evaluated. With this study, Gaziantep copper art, which has an important place in the development of Ottoman metal art, and the point reached regarding food culture have been documented with sample works. The lengers, which are among the metal kitchen utensils, were decorated with the traditional motifs of the period, as they were used as a presentation item in the period they belonged to. These decorations have once again revealed that they have an important share in Turkish decorative arts.

Ekler:

Ek 1:

Fotoğraf 7. Diyarbakır Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi'nde Bulunan Bakır Sahan
(Başak, 2004, Lev. LXXXI, Fot.85)

Ek 2:

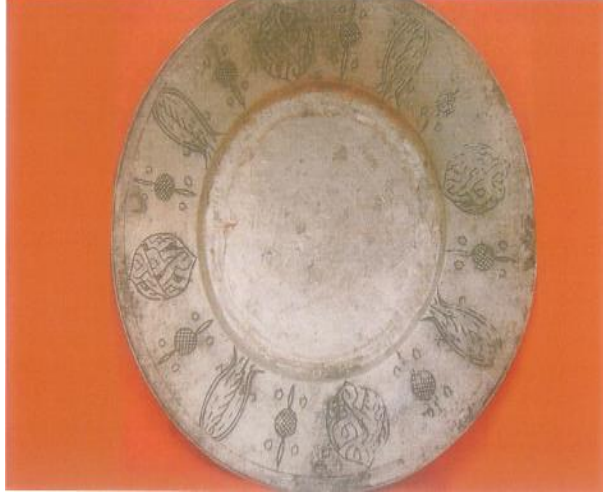
Fotoğraf 8. İstanbul Sadberk Hanım Müzesi Bakır Tabak (Bodur, 1987, s. 107)

Ek 3:

Fotoğraf 9. Konya Etnografya Müzesi Bakır Lenger (Karpuz, 2019, s. 276)

Ek 4:

Fotoğraf 10. Konya Kerim Er Koleksiyonu Bakır Lenger (Karpuz, 1997, s. 45)

Ek 5:

Fotoğraf 11. Elazığ Müzesi'inde Bulunan Bakır Lenger (Karpuz, 2019, s. 277)